

Het gebied: de Westerpolder bij Kolham

Egbert Boekema

Geelgors

Foto: Reint Jacob Schut

Inleiding

De Westerpolder ligt bij Kolham, in de gemeente Slochteren, en is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) Midden Groningen. Tussen 2001 en 2004 zijn tussen Kolham en het Slochterdiep twee grote natuurgebieden ingericht. Het zuidelijkste deel, de Westerpolder, kwam het eerst gereed. Het noordelijke deel tot aan het Slochterdiep is voor het grootste deel in 2004 ingericht en bestaat evenals de Westerpolder deels uit gegraven plassen zoals het Skaldmeer. Een deel langs de Slochter Ae, van Woudbloem tot de weg naar Slochteren, was reeds een jaar of twintig geleden ingericht. Uiteindelijk is het de bedoeling dat van de Westerpolder tot en met het Schildmeer een groot natuurgebied van zo'n 1700 ha ontstaat. Dit deel van de landelijke EHS vormt dan een schakel tussen het Waddengebied en de Drentse natuurgebieden. De Westerpolder wordt beheerd door Staatsbosbeheer maar de begrazing door run-

deren is uitbesteed aan de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging Slochteren. Dit artikel wil een impressie geven van de huidige natuurwaarden van de Westerpolder en van de mogelijkheden om er vogels te kijken zonder ze te verstoren.

Terrein en plantengroei

Bij een polder denken we meestal aan een laaggelegen gebied met venige of kleiige bodem maar dat is hier niet helemaal het geval. Er heeft ooit een (hoog)veenlaag gelegen, maar dat was eeuwen geleden. De ondergrond bestaat geheel uit zand en is licht glooiend. Het doet een beetje aan Drenthe denken maar alles ligt op zeeniveau of zelfs eronder. Enkele jaren geleden zijn ondiepe plasjes gegraven, die met elkaar in verbinding staan (A en B, figuur 1). Er lagen al twee brede sloten. Dat waren oorspronkelijk beekjes die van zuid naar noord door het gebied lopen, zoals de Slochter Ae. Ze zijn langs de Westerpolder echter nau-

Foto boven: Meerkoet

Foto onder: Nijlgans

Foto: Reint Jacob Schut

Foto: Reint Jacob Schut

6

welijks breder dan een tochtsloot en op het overzicht voor het gemak weggelaten. Verder is in het zuidelijkste deel nog uitgebreid graafwerk verricht en een stuk van enkele tientallen hectares is afgeplagd (C op de kaart). Langs de ingang van de Westerpolder, de verharde Uiterdijk, ligt een deel van deze aarde op hoge bulten opgeslagen. Deze grond wordt door een aannemer gebruikt voor tuinen en dergelijke en naar verwachting zullen de bulten over een aantal jaren zijn verdwenen. Oorspronkelijk bestond de polder deels uit bouwland en deels uit grasland en was hij geheel open. Dit is grotendeels nog het geval

maar tussen de polder en Kolham is een niet al te oude, brede bosaanplant waarin Geelgors en Wielewaal de meest opvallende vogels zijn. Helemaal aan het begin van de polder ligt een klein zandgat: het Zwaneveldsgat. Deze plas is al tijden geleden ontstaan door zandwinning. Tussen de beide oorlogen werd namelijk een spoorbaan aangelegd van Groningen via Slochteren naar Delfzijl. Dit was het Woldjerspoor, waarvan behalve enkele verbouwde stations vrijwel niets meer over is. En het Zwaneveldsgat dus.

De polder bestaat nu uit open water (de plasjes), een uitgegraven laagte met heel ondiep

water en een brede rand met pitrus, slootjes met een rietkraag en pollige weilanden met runderen en schapen. De grond is deels tamelijk schraal: er groeien lokaal blauwe knoop, struikheide, gagel, muizeoortje en andere planten van droge en natte zandgronden.

Vogelroute

De Westerpolder is niet vanaf een punt te overzien vanwege de glooiing in het midden. Staande bij het einde van de verharde weg (1) loopt naar het westen een fietspad. Bij (2) ligt een brug en vanaf hier zijn de noordelijkste plassen het best te overzien. Hier zit gemiddeld ongeveer vijftig procent van alle watervogels in het gebied. Vanaf dit punt buigt het fietspad naar het noorden, richting (3). Halverwege gaat het fietspad verder naar het oosten en loopt de route verder over een onverharde dijk. De dijk buigt in de noordpunt, waar een klein bosje ligt, terug naar het zuiden (4) en vanaf hier zijn de noordelijke plasjes mooi te overzien. Hier verblijft gemiddeld veertig procent van de watervogels, vooral Smienten, Slobeenden en Meerkoeten, maar weinig steltlopers. De resterende tien procent van alle watervogels zit in de verbinding tussen de zuidelijke en noordelijke helften.

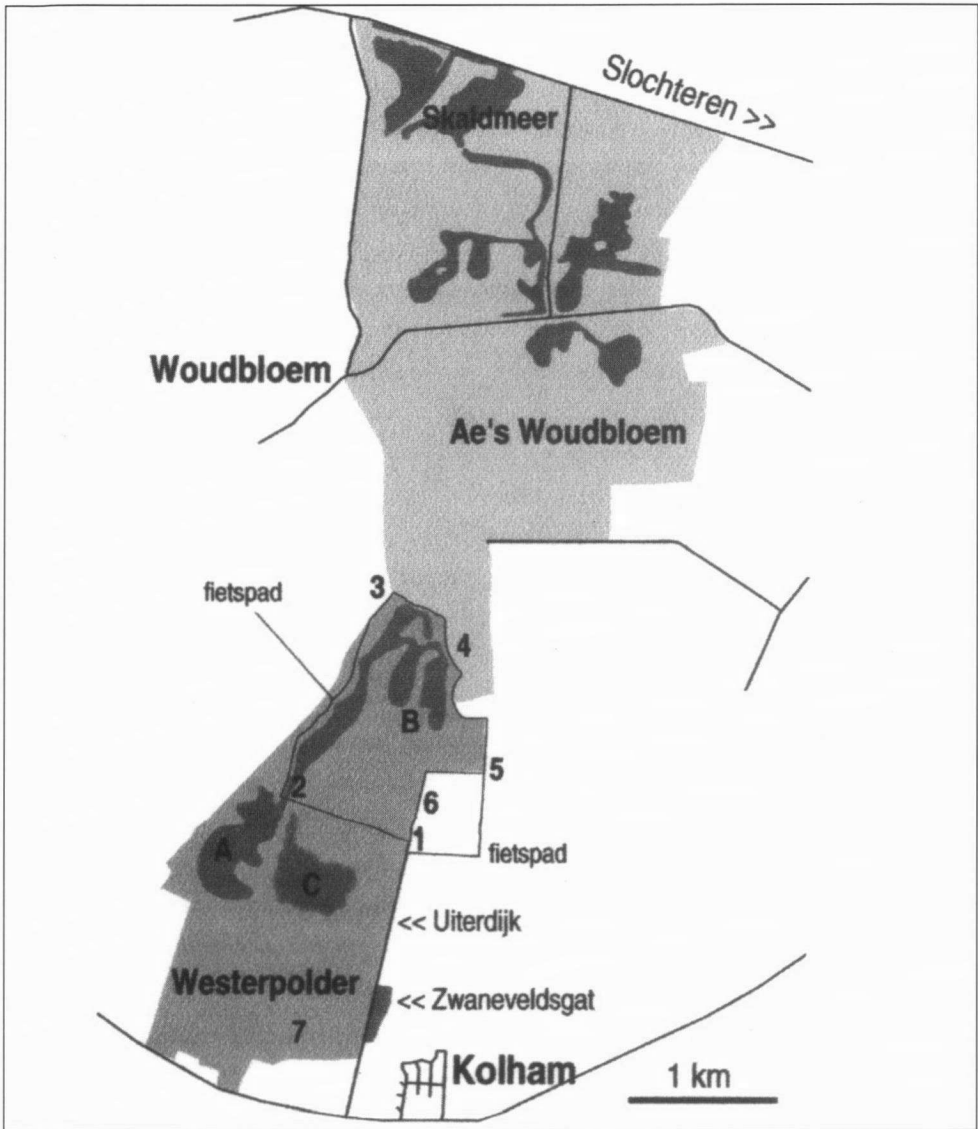
Watervogels en broedvogels

Uit ongeveer 25 bezoeken, tot april 2005, is gebleken dat de Westerpolder vooral interessant is vanwege de diversiteit aan eenden en steltlopers. De Slobeend is relatief gezien de talrijkste vertegenwoordiger, met als maximum maar liefst 355 op 7 april 2005. Een week later waren er 200 maar op 20 april weer 302. Dit geeft aan dat er ook flinke doorstroming is en dat een relatief klein gebied zoals de Westerpolder voor deze soort belangrijk is. Andere maxima voor eenden zijn: Wintertaling 268, Smient 515, Pijlstaart 85 en Krakeend 55. Er zitten regelmatig enkele tientallen Bergeenden, rond de 100 Kuifeenden en maximaal 25 Grote Zaagbekken. De eerste jaren is de Westerpolder een goed gebied voor steltlopers van open slik geweest, zoals Kleine Plevier en Bontbekplevier. Zelf zag ik maximaal achttien Temmincks Strandlopers en eenmaal een Grauwe

Franjepoot. Volgens de Avifauna-website is er ook eenmaal een Poelruiter waargenomen. Maar slikkige gebieden hebben de neiging dicht te groeien. Dat is nog niet helemaal het geval en er is zeker nog goed biotoop voor alles met wat 'langere poten'. Het slik rond de laagte is typisch een mooi gebied voor trekken Bosruiters en Kemphanen. In de noordelijke plas zijn twee eilandjes met ondiep water aangelegd waar nog steeds Kluten zitten; maximaal zag ik er 34. In deze plas is ook een slaapplek van Regenwulpen, met zestig op 20 april 2005.

In de Westerpolder zitten soms enkele honderden Kolganzen maar het is net te klein voor flinke groepen. Als wandelaars een rondje om het gebied lopen, vliegen de ganzen er weer massaal uit; alleen kleine groepjes Grauwe Ganzen verblijven er permanent. Er is echter aan de noordwestzijde voldoende open grasland waar soms duizenden Kolganzen zitten. Regelmatig foerageren ze samen met enkele tientallen Brandganzen, Toendrarietganzen en Grauwe Ganzen in de buurt. Op deze grote groepen ganzen komen ook vaak andere vogels af, zoals meeuwen die wormen komen vangen. Tweemaal vloog een Slechtvalk rond. De hele winter van 2004/2005 zaten aan de noordwestzijde groepen van enkele tientallen Knobbelzwanen, soms met Wilde en Kleine Zwanen gemengd en af en toe in gezelschap van een paar Zwarte Zwanen. De diversiteit in de winter aan 'overige vogels' is zoals overal elders in dergelijke gebieden tamelijk laag. Er zitten hooguit een tiental Aalscholvers en Waterpiepers, enkele Buizerds en Torenvalken en een enkele Rietgors. Maar in de loop van het voorjaar en de zomer komt er veel bij: de Veldleeuwerik komt terug van de naastgelegen maïsakkers en de rest komt uit het zuiden. We kunnen onder andere Dodaars, Zomertaling, Blauwborst, Grasmus, Kwartel, Kwartelkoning en Tureluur als broedvogel verwachten. Niet de Ooievaar, deze was tot nog toe geen broedvogel maar er stond wel een mooie nestpaal. De paal met nest ging echter door een storm in 2005 tegen de vlakte. Tot dan toe had alleen een paartje Nijlganzen (!) van dit nest geprofiteerd. Andere niet-broedende zomergasten zijn Lepelaar en Grote

Figuur 1. Een overzicht van de Westerpolder (lichtgrijs) en de Ae's Woudbloem inclusief het Skaldmeer (iets lichtere tint), de twee zuidelijkste delen van de Ecologische Hoofdstructuur Midden-Groningen. Op topografische kaarten zijn deze gebieden nog niet ingetekend. Hier zijn alleen de grotere waterpartijen (donkergrijs) en delen van verharde wegen en de fietspaden nabij de Westerpolder aangegeven. Kanalen en sloten zijn weggelaten.

8

Zilverreiger.

Discussie en conclusies

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de Westerpolder een mooi aangelegd natuurgebied is. Er zitten regelmatig rond de duizend vogels. Door er via de aangegeven route omheen te lopen kunnen die van dichtbij beke-

ken worden zonder al te sterke verstoring. Het is ook mogelijk om over een pad aan de westzijde langs de zuidplas te lopen maar dit is af te raden omdat het veel verstoring geeft. Er zijn echter betrekkelijk weinig mensen die dit doen.

Beslist de beste delen van de Westerpolder zijn de plasjes A, B en C. Het tussenliggende

water is net iets te smal en bovendien ligt hier het pad tegenaan, waar dagelijks vele tientallen mensen langskomen. In de plasjes van A en B staat permanent water maar de laagte van C droogt tegen het einde van de zomer uit. Dit deel vult zich doorgaans pas in de loop van de winter weer op tot op het oude niveau. Op zich zijn die niveauverschillen prima omdat er dan in de zomer slik vrijkomt voor steltlopers. Maar het niveau in de winter zou hoger kunnen zijn dan nu het geval is. In maart is geconstateerd dat wanneer deze laagte maximaal is gevuld, het water over een kade naar plas A afstroomt. Bij verhoging van het laagste deel van de kade, wat betrekkelijk eenvoudig is, zou gemakkelijk meer water in de laagte kunnen. Dit heeft een remmende werking op dichtgroeien van de laagte met pitrus en is gunstig voor vochtig slik in augustus/september. Zonder water zijn er namelijk ook geen vogels. Evenals alle andere nieuwe natuurgebieden

zal ook de Westerpolder langzaam veranderen. Dit betekent voor de plasjes dat er uiteindelijk meer riet omheen gaat groeien maar dat kan nog wel tien jaren duren. Langzaam zullen dus de aantallen Smienten en Meerkoeten (nu maximaal tweehonderd) gaan dalen, net zoals dit bij bijvoorbeeld het Hoeksmeer het geval is geweest: een langzame maar gestage daling in de circa zestien jaar na de aanleg. De weilanden zijn tot nu toe nog redelijk gaaf, zonder al te veel pitrus maar deze plant, die in donkerbruin-groene pollen groeit, is zeer kenmerkend voor alles wat met jaarrondbegrazing wordt onderhouden en zal ook hier ongetwijfeld gaan oprukken. Dat is ongunstig voor de weidevogels maar die zitten er nu ook al niet meer zo veel.

Dankzegging

Leon Luyten (Staatsbosbeheer) wordt hartelijk bedankt voor aanvullende informatie.